

Kaj povzroča delavski nepokoj na zapadu?

DELAVSKE ORGANIZACIJE OBTOŽUJEJO DRUGA DRUGO.

Črna komisija čaka težko delo pri preiskavi na zapadu.

Washington, D. C. — Ali naj I. W. W. nadomesti unionizem A. F. of L. v rudniški industriji na za-
padi in v lesni industriji v Zdru-
ženih državah? Če razpadejo re-
gionalne organizacije in jih nadomesti
I. W. W. in odprte delav-
ske ali bodo industrijski na-
padi?

To sta vprašanji, na kateri ne
more nihče odgovoriti.

Fakt je, da delavski tajnik Wil-
son odide na zapad v države Ari-
zona, Utah, Montana in Washing-
ton kot predsednik komisije, ki jo
imenoval predsednik Wilson,
da preišče vzroke za delavski ne-
pokoj v bakreni industriji in su-
rovinskih naseljih.

Težko bo komisiji odkriti nekaj
novih, kar ji še ni znanega. Mno-
go je bilo pisane, zakaj so rud-
niški lastniki organizirali odbore
oproti I. W. W. ki so jih imenovali lo-
kalne lige, zakaj so bili štrajkarji
oprotirani. Vse to je bilo pove-
čano od dveh strani: podjetniške
in delavske.

Znano je tudi, da je nekdanja
"Zapadna rudarska zveza", zdaj
"Mednarodna unija rudniških in
surovinskih delavcev" pešala sto-
gogorje radi izgubljenih štraj-
kov, da je končno prišlo do žalos-
nih dogodkov v Butte, Mont., ki
jo povzročili notranji spori.
Skoraj pa je naraščala noč I.
W. W. ki je končno izzvala vso
moč podjetnikov.

Ko so deportirali rudarje in ma-
šinistne iz Bisbeeja, je pred-
sednik Wilson takoj brzojavil
Campbellu, guvernerju Arizone,
da se ne strinja s takimi čini. Po-
tem je poslal v Arizono in Monta-
no sodnika Harry Covingtona.

V komisiji sta tudi W. P. Marsh,
predsednik "Državne delavske fe-
deracije" v državi Washington,
in John Walker, predsednik "Dr-
žavne delavske federacije" v dr-
žavi Illinois. Oba sta znana kot
veliki voditelji strokovno organi-
ziranega delavstva, ki sta se vse-
lej stopila za delavske pravice.
Podjetniki so v komisiji zastopani
od Spanglerja, premogovniškemu
operatorju v Pennsylvaniji, in
Bledu, kovinskorudniškemu opo-
eratorju v Coloradu.

Walker je splošno znan med ru-
darji in je vodja manjšine v ru-
darski organizaciji A. M. W. of A.
Marsh je znan iz everettskih do-
govorov, ko je senatorju Poindex-
terju zagotovil, da obtoženci ne
bodo imeli pravične obravnave v
sodnih postopkih. Delavci imajo torej do-
loži zastopnika v komisiji.

Regulirane strokovne organiza-
cije obtožujejo, da so rudniški ba-
roni podpirali z denarjem I. W. W.
da jih uničijo. To obtožbo
preišče najbrž komisija v Arizoni.
V Montani ne pride ta obtožba
v poštev, ker je tam samo-
stojna organizacija rudarjev, ki
je na čelu I. W. W.

V Arizoni igra tudi veliko vlo-
go delavsko gibanje v Mehiki. Ru-
darji, ki delajo v bakreni rudni-
ški v Sonori, so organizirani. Če
prijdejo na ameriška tla, se pri-
ključijo rudarski organizaciji, v
svoje najhujše število tudi I.
W. W.

I. W. W. v Arizoni in Montani
opet obtožujejo "Ameriško de-
lavsko federacijo", da ne organi-
zira nezakonitih delavcev, rudarjev
in surovinskih rudniških in suro-
vinskih delavcev. "Arizonska delav-
ska federacija" pa trdi, da je
obtožitelj I. W. W. neosnovana.

Tako je obtožba proti obtožbi
in komisija čaka precej dela, da
razreši ta vokal.

Rudarji zahtevajo povišanje mezd.

PREDSED. WHITE JE PRED- LOŽIL NJIH ZAHTEVE.

Premogovniški baroni se branijo priznati zahteve.

Chicago, Ill. — John P. White, predsednik rudarske organizacije, je v družbi drugih odbornikov iz-
dal lestvico za povišanje mezde
rudarjev.

Odborniki rudarske organizaci-
je ne nameravajo te zahteve pod-
pirati s stavko, ker je v veljavi
pogodba s premogovniškimi opo-
ratorji, ki bi takoj zagnali krik,
da so organizirani rudarji kršili
pogodbo, če bi v tem času zastav-
kali za povišanje mezd.

Predsednik White in drugi o-
borniki se hočejo sestati s dr. Gar-
fieldom, zveznim upraviteljem za
kurivo, da mu razložijo, da je vsled
draginje nastala potreba za re-
vizijo plačilne lestvice.

Dr. Garfield je imenoval svoje
svetovalce: Rembrandt Peala, o-
peratorja iz srednje Pennsylvani-
je, in John P. White, predsednika
rudarske organizacije. Rembrandt
Peala spada med podjetnike, ki so
prvi priznali, da morajo podjetni-
ki reševati vprašanja, ki se tičejo
delavcev, z zastopniki, ki repre-
zentirajo organizirane delavce.

Ko se je odbor rudarske organi-
zacije prepiral, da namerava vla-
da določiti stalne cene za premog,
je prišel do prepričanja, da je tre-
ba nekaj storiti za rudarje, ker se-
danja meza ne odgovarja vojnim
cenam. To je kratka zgodovina,
zakaj zahtevajo odborniki rudar-
ske organizacije revizijo mezdne
lestvice za rudarje, ki delajo v
centralnem premogovem polju.

Sedaj so se sešli zastopniki or-
ganiziranih rudarjev in zastopniki
operatorjev v Washingtonu, da
razpravljajo o reviziji mezdne le-
stvice, a listi velekapitalističnih
interesov že prihajajo z grožnja-
mi na dan, preden je konferenca
pričela.

Tako n. pr. poroča Chicago Daily
Tribune: "Operatorji izjavlja-
jo, da ne odnehamo napram zahte-
vam, ki jih proglašajo za nezno-
sne." K tem besedam dodaja čas-
nikarski poročevalec: "Zastopni-
ki rudarjev zdaj še ne grože od-
prto s stavko, toda priznajo, da se
poslužijo takih sredstev, da izkli-
ajo mezdne koncesije od podjetni-
kov."

Kdor zna čitati med vrsticami,
razume gorenje stavke, da se bodo
operatorji uprli z vsemi sredstvi
proti zvišanju mezd in bodo sku-
šali izvesti stavke, da pade potem
krivda na delavce, da hočejo u-
staviti debavo premoga.

Vlada ima natančno preraču-
njene produktivne stroške pri ru-
dniku. Mogoče so kje majhne lo-
kalne razlike, ki jih bo lahko iz-
ravnati z revizijo lestvice za ceno
premoga. To vedo tudi operatorji
in zagledali zdaj še toliko bolj
vprijetjo, da ne morejo izhajati pri
določenih cenah, še toliko manj
pa, če dobe rudarji povišano me-
zdo.

To vpitje ima prikazati premo-
govniške operatorje kot žrtve
pred ameriško javnostjo, dasirav-
no jim ostane še lep dobiček od
cene, ki jo je določila vlada.

POLICIJA OSMEŠENA.

Pittsburgh, Pa. — Policija je a-
retirala dva štrajkujoča delavca,
ki sta bila na stavkovni straži
pred podjetjem Jones & Laughlin.
Obtožena sta izdajstva. Policija
pač meni, da delavci izvrši izdaj-
stvo, če stojijo na stavkovni straži
pred podjetjem, ki izvršuje naro-
čila za vlado.

Zvezni državni pravdnik je o-
značil obtožbo za smešno.

**ZAMOREC OBDOLEŽEN TROJ-
NEGA UMORA.**

Monmouth, Ill. — Lovey Mit-
chell, zamorec iz St. Louisa, sedi
za omrežjem v okrajni ječi. Ob-
tožnica mu očita, da je umoril
William E. Dawsona, njegovo že-
no in hčer pred šestimi leti. Prijeli
so ga v St. Louisu.

Stavka 12,000 ko- vinskih delavcev napovedana.

ŠTRAJK PRICHNE V SOBOTO DOPOLDNE OB DESETIH.

Vlada je prepričana, da pride do poravnave pred soboto.

Seattle, Wash. — Seattleški ko-
vinski svet je odredil, da zastavka
v soboto ob pol desetih dopoldan
12,000 kovinskih delavcev, ki pri-
padajo k dvanajstim rokodel-
stvom in delajo v ladjedelnicah.

Vzroki so tisti kot v San Fran-
ciscu. Podjetniki nočejo odnehati
napram delavskim zahtevam, so
gluhi za pametne besede in odri-
vajo rešitev spornih vprašanj na
dolgo klop.

Če pride do stavke, bodo priza-
dete tri velike ladjedelnice, v ka-
terih grade ladje iz jekla, šest-
najst ladjedelnic za ladje iz lesa
in štirideset delavnic, v katerih
izvršujejo pogodbeno dela.

Iz Washingtona prihaja vest,
da obvestijo odbornike strokov-
nih organizacij, da prične trans-
portni odbor takoj s pogajanjmi in
da bo sporazum najbrž dosežen še
pred soboto.

Če bi podjetniki pokazali le ma-
lo volje, da popuste od svojega
profita in da priznajo, da je treba
delavcem povišati mezo, da la-
hko izhajajo v tej draginji, bi na-
bilo stavke na pacifični obali.

Trgovska zbornica v San Fran-
ciscu je nabirala pod pretvezo za
vzdrževanje reda in miru sklad e-
nega milijona dolarjev, ki nima
drugačnega namena, kot da pojača
podjetnike v boju proti delavskim
zahtevam in organiziranemu de-
lavstvu. Tako trgovska zbornica
podžiga vse podjetnike na pacifi-
čni obali proti delavcem. In kjer
tako podžiganje cvete, se pojavi
delavski nepokoj, ki logično vodi
do stavk. Vsa odgovornost za
stavke na pacifični obali pade na
podjetnike.

**MEANS PRIDE PRED VELE-
POROTO.**

Concord, N. C. — Gaston B.
Meansa so pridržali v okrajni ječi,
da pride pred veleporoto v okto-
bru. Poroštvo mu ni dovoljeno.
Obtožen je, da je umoril Mrs.
Maude A. King, bogato vdovo iz
Chicaga, pri Blackwelder Spring-
su dne 29. avgusta zvečer.

F. S. Osborne, zagovornik G. B.
Meansa, je govoril uro in četrt,
da reši svojega klienta veleporo-
te. Dejal je, da država trdi, da
je klient ubil Kingovo, ker tako
trdita dva izvedenca. Ugovarjal
mu je javni tožitelj in rekel, če bi
Means imel namen streljati le v
tarčo, bi ne kupil nabojev, ki ima-
jo krogle prevlečene z jeklom.

Iz Sallisburyja, N. C., poroča-
jo da javni tožitelj John Dooley
iz New Yorka naznanja, da bo mo-
goče aretiranih še več oseb, ki so
zaprte v Kingovo afero.

MISTERIJOZEN UBOJ.

Chicago, Ill. — V kuhinji so na-
šli ustreljenega 13letnega Stanley
Hotaka. Ustreljen je bil v čelo,
toda samokres niso našli nikjer.

Za policijo je uganka, na kak-
šen način je bil deček ustreljen.
Nekateri sodijo, da je deček ustrel-
il neki njegov tovariš pri igri in
da je samokres odnesel s sabo in
sedaj molči. Deček je živel s svojo
materjo in sestro, ki sta v St.
Louisu, da tam pokopljeta neke-
ga drugega sina.

Mrs. Ana-Rericka in Mrs. Benson
Bernasek, ki živita v isti hiši, pra-
vita, da sta slišali strel okoli enaj-
stih dopoldne.

Mrtvega dečka je našel John
Bartole, ki je pri Hotakovih na
hrani in stanovanju, ko se je vr-
nil domov od dela. Hotel je v sobi
in našel vrata zaklenjena. Bartole
je moral skozi okno v stanovanje.

BOJ Z MEDVEDOM.

Duluth, Minn. — Medved je na-
padel farmarja Hans Bergsona in
ga tako zdelal, da je zadobil smrti-
no nevarne poškodbe. Bergson je
bil oborožen le s sekuro in je med-
veda ubil.

Nujni kredit za \$8,000,000,000 sprejet v senatu.

ZA ZVEZNE DELAVSKE PO- SREDOVALNICE POJDE \$500,000.

Senatorju Martinu ni všeč postav-
ka za delavske posredovalnice.

Washington, D. C. — Senat je
sprejel kredit \$8,000,000,000 za
nujne potrebe po peturni razpravi
in brez glasovanja po imenih.

Preden je bila predloga spre-
jeta, je senat s 28 proti 26 glasovi
odobril postavko \$500,000 za brez-
plačno posredovalnico za delo, ki
je podrejena delavskemu depart-
mentu. Senatorju Martinu ni bila
ta postavka všeč in prijavil se je
za besedo. Dejal je, da je razočar-
an, kako uprava in kongres spre-
jemata proračune.

"Še ni minulo šest mesecev, od
kar je bila napovedana vojna
Nemčiji," je rekel senator Mar-
tin. "Od tega časa je kongres do-
volil \$20,000,000,000. Takih naer-
tov niso delali v evropskih de-
želah, katerih življenje je priza-
deto v boju.

Še razočaran, ko vidim, kako
svobodno zahteva uprava denar in
kongres odobruje. Ta predloga je
prišla sem iz zbornice in ni bila
tam tri dni, ko je bilo sprejete
\$400,000,000 dodatnega proraču-
na, ki še ni bil predložen zbornici,
dasiravno je sprejela zbornica
predlogo, ki določa nad \$7,000-
000,000."

Ko je senator še nekaj časa ta-
ko nadaljeval, je prišel na jedro,
ki mu ni všeč:

"Odsek je menil, da teh \$500-
000 ni potrebno za uspešno nade-
ljevanje vojne. Faktično se nisem
bil nikdar tako prepričan v svo-
jem življenju, kot sem danes tu-
kak, če pravim, da nima najmanj-
šega vpliva na uspešno nadaljevan-
je vojne."

Tako senator Martin o zvezni
posredovalnici za delo, katera je
za mnoge delavce velike važnosti.
Mnogi delavci so morali iskati de-
lo po privatnih posredovalnicah,
ki so jim mastno računali, mnogi
delavci so pa bili tudi opeharjeni
po nekaterih teh ljudeh.

Senat je kljub njegovi kritiki
sprejel postavko.

**SOCIALISTIČNA ZMAGA NA
ŠVEDSKEM.**

Stockholm, 26. sept. — Sociali-
stična stranka je pri volitvah, ki
so bile končane pred nekaj dnevi,
izvojevala veliko zmago. Rezultat
volitev še ni razglašen uradno,
toda jasno je, da bodo imeli soci-
alisti z liberalci vred večino v ni-
žji zbornici parlamenta. Konserv-
ativci so izgubili samo v Stockhol-
mu dva mandata, medtem ko so
socialisti pridobili enega. Štirje
pristavi Hjalmar Brantinga so iz-
voljeni namesto kandidatov nas-
protnih socialistične frakcije.

Vplivni političarji prerokujejo,
da bo sedanje ministarstvo padlo
valed poraza vlade pri volitvah.
Drugi pa nagovarjajo kralja, da
se naj uda rezultatu in pusti, so-
cialiste in liberalce, da sestavijo
novo vlado. Konservativci izjav-
ljajo, da se ne podajo brez boja v
zbornici.

**BRAZILIJA NAMERAVA UVA-
ŽATI FIZOL V ZDRUŽE-
NE DRŽAVE.**

New York, N. Y. — Iz Brazilije
je nameravajo poslati v tem letu
11,000,000 vreč fizola v Združene
države. To vest je prinesel s sabo
Bruno Stelle, ki se je ravnokar vr-
nil iz Rio de Janeiro. Stelle pravi,
da so mnogi nasadniki posadili
svoja kavnja polja s fizolom, ker
ima fizol visoko ceno in ga pri-
manjkuje na trgu.

TRŽNE CENE NA DEBELO.

Chicago, Ill. — Koruza, rumena
\$2.10; oves štev. 3 58 $\frac{1}{2}$ do 59 $\frac{1}{4}$
bušeti.

Prakiši \$18.85 sto funtov žive
teže; govedo \$17.90; teleta \$16;
ovce \$12.60; jagnjeta \$18.15.

IZVOZ NARAŠČA.

Washington, D. C. — Trgovski
departament naznanja, da se je iz-
voz pomnožil od 59 do 78 odstot-
kov v zadnjem fiskalnem letu, ki
je končalo z dnem 30. junija. Iz-
voz je pričel naraščati po 1. 1914.

Priprave za vojno z Nemčijo v Ar- gentiniji.

PARAGVAJ IN URUGVAJ PRED PRELOMOM Z NEM- ČIJO.

Brzobjavna Zveza z republiko Čile
pretrgna valed železničarske
stavke.

Montevideo, 26. sept. — Zbor-
nica urugvajske republike je skli-
cana na izredno zasedanje v sobo-
to. Na dnevnem redu je zadeva
pretrganja diplomatskih stikov
z Nemčijo. To akcijo je zavzela u-
rugvajska vlada, ko je argentins-
ka zbornica včeraj glasovala z
veliko večino za prelom.

Asuncion, 26. sept. — Vlada re-
publike Paragvaj, sledeča akcija
Argentini, je včeraj predložila
zbornici zadeve diplomat. preloma
z Nemčijo. Eduardo Scherrer,
bivši predsednik Paragvaja, je re-
signiral kot senator v protestu
proti politiki vlade, ki hoče slediti
Argentini.

Buenos Aires, 26. sept. — Ar-
gentinska javnost z velikim navdu-
šenjem odobrava sklep zbornice,
sprejeto v senatu zadnji teden,
da republika Argentini prelomi
diplomatne stike z nemško vla-
do. Resolucijo mora zdaj še pod-
pisati predsednik Irigoyen
preden bo veljavna. Irigoyen je
sicer pazan pacifist, toda dvo-
ma ni, da se bo pokoril sklepu o-
beh zbornic.

Kljub temu, da resolucija za
prelom z Nemčijo še ni podpisana,
se je začela vlada že priprav-
ljati na vojno. V vojnem in mo-
rarnem departamentu je živahno
gibanje. Vojnaški gibanje je sicer
naperjeno tudi proti generalnemu
štrajku, vendar pa izjavljajo vla-
dini uradniki, da Argentini ne
bo igrala pasivne vloge, ako bo
napovedana vojna Nemčiji. Stal-
na argentinska armada ni ravno
velika, toda republika ima že pri-
silno vojaško službo za slučaj voj-
ne in lahko pokliče pod orožje ta-
ko 300,000 mož.

Da li bo diplomatskemu prelomu
tako sledila napoved vojne,
se še ne ve. V zbornici je močna
stranka pod vodstvom Araya, ki
zahteva, da Argentini napove
vojno takoj in postavi vso svojo
materijalno in militarično silo
na stran zaveznikov. V poučenih
krogih pravijo, da bo predsednik
izvršil diplomatski prelom v par
dneh. Zlat je čaka na prevode 415
telegramov, ki jih je poslal nem-
ški poslanik Lauxburg skozi šved-
sko poslaništvo v Berlin.

Vlada je uvedla strogo cenzuro
za vse brzobjavke, ki gredo iz re-
publike.

Stavkovni položaj je še vedno
resen. Štrajkarji so pretrgali br-
zobjavno zvezo z republiko Čile, ki
je bila obenem zveza z Združenimi
državami; edina zveza je še s ka-
blom čez London. Vlada je dobila
informacije, da so voditelji štraj-
ka imeli konferenco z nemškim
konzulom v Santa Fe in da je ge-
neralni štrajk delo nemških in-
trig.

(Med južnoameriški republi-
kami sta Bolivija in Brazilija pre-
trgali stike z Nemčijo že v maju t.
l., takoj, ko so šle Združene drža-
ve v vojno. Argentini bodo brez
dvoma zdaj sledile republike Urug-
vaj, Paragvaj in morda Čile. O-
stanejo še Peru, Kolumbija, Ek-
vador in Venezuela, za katere
se ne ve, kakšno stališče zavze-
maj, to je da li se pridružijo prv-
im ali ostanejo neutralne.

V centralni Ameriki so pretrga-
le vezi z Nemčijo Gvatemala,
Honduras, San Domingo in Nika-
ragva; Kostarika in Panama sta
že napovedali vojno. Ostane še
Salvator.)

Nov angleški na- val na nemške postojanke.

DRUGA BITKA V FLANDRIJI V POLNEM TIRU.

Nemške čete so se posteno izsr-
pale v divjih protinapadih.

London, 26. sept. — Čete mar-
šala Haiga so danes zjutraj pono-
vile ofenzivo na široki fronti iz-
točno in severnoiztočno od Ypre-
sa v Belgiji. Vojni urad poroča,
da čete dobro napredujejo.

London, 26. sept. — Druga bit-
ka v Flandriji je v polnem tiru.
Napadi so sledili silovitemu bom-
bardiranju nemških pozicij od
Langemareka do okrožja južno od
eeste Ypres-Roulers. Bavarski
kronprince Ruprecht, ki povelju-
je nemškim četam na tej fronti,
je posteno izsrpal svoje moči v
ljutih protinapadih, katere so
Nemci izvrševali ves čas od zad-
njega petka. Kronprince je izbral
za protinapade najboljšie enote
svoje armade in pomagal si je s
orkanom gorčice tekočine, s pli-
nom, topniškim protigogljem in
vsem mogočim orožjem, toda
Nemci niso pregnali Angležev iz
njihovih novih pozicij, imeli pa
(Dalje na 3. str., 1. kol.)

ZADNJE VESTI.

**NEMČIJA SE NI OPUSTILA
IMPERIALISTIČNE ŽELJE.**

London, 26. septembra. — Po
brezsilni brzobjavki prek Berna
v Švici je Nemčija v smislu ofi-
cijelne nemške izjave pri volji iz-
sprasiti Belgijo pod gotovimi po-
goji.

Nemčija zahteva, da širi svobo-
dno svoje gospodarske potrebe v
Belgiji posebe v Antverpenu.

**PREDLOGA ZA GODNEVNO NA-
TURALIZACIJO PODPRTA.**

Washington, D. C., 26. sept. —
Predloga senatorja Calderja, ki
določa, da lahko postanejo ino-
zemci državljani po devetdesetih
dneh, ki imajo prvi papir, je bila
urodno priporočena senatu. Pri-
poročil jo je naseljeniški odsek.

**ANGLEŽI SO OSVOJILI YPRE-
SKE GRICE.**

Britski glavni stan na Franco-
skem, 26. septembra. — Angleži
so na severni polovici bojne črte
proti vzhodu Ypresa napredovali
danes zjutraj na več mestih od
1,000 do 1,200 jardov. Nemci se
vpirajo brezupno na tisoč jardov
dolgi fronti ob cesti Ypres-Menin.
Reuterjeva agentura poroča, da
so bili Nemci vrženi z višin pri
Ypresu.

SOUKHOMLINOV OBDOJEN.

Petrograd, 26. septembra. —
General Soukhomlinov je bil sno-
znan krivim izdaje in obsojen na
dosmrtno trdo delo. Njegova že-
na je bila oproščena.

**NEMŠKO MORNARIŠKO OPO-
RIŠČE BOMBARDIRANO.**

London, 26. septembra. — Brit-
ske mornariške sile so v torek
bombardirale Ostend, nemško
mornariško oporišče. Britska le-
tala so zadela ob šest nemških le-
tal in zbila dve letali na tla.

**NEMŠKE POTAPLJAČE NAPA-
DAJO V NEUTRALNIH VO-
DAH.**

Pariz, 26. septembra. — Nem-
ska potapljač je napadla francoski
parnik "Admiral de Kersten" /
španskih teritorialnih vodah. Po-
tapljača je odprla ogenj na par-
nik iz srede ribiškega brodogra-
da, parnik ni mogel rabiti svojih
topov.

Parnik je bil pogreznjen tik te-
ritorialnega španskega vodovja.
Kapitana so odvedli s sabo kot u-
jetnika. Deset mornarjev je bilo
ubitih, ali so pa umrli za ranami.

VRME.

Danes nestrovnitno vreme v
Hodonu, nekoliko hladnejše kot v
včeraj. Jugo-zapadni vetrovi se
oprežejo v zapadne.

Solnini vzhod ob 5:42 a. m.;
solnini zahod 5:41 p. m.

PROSVETA

GLASILO SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE

Izhaja dnevno razen nedelj in praznikov.

LASTNINA SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE

Cene oglasov po dogovoru. Rokopisi se ne vračajo.

Naročnina: Zedinjene države (izven Chicago) in Kanada \$3 na leto, \$1.50 za pol leta in 75c za tri mesece; Chicago in inozemstvo \$4.50 na leto, \$2.25 za pol leta, \$1.13 za tri mesece.

Naslov za vse, kar ima stik s listom:

"PROSVETA"

2657 So. Lawndale Avenue, Chicago, Illinois.

"THE ENLIGHTENMENT"

Organ of the Slovenic National Benefit Society.

Issued daily except Sunday and Holidays.

Owned by the Slovenic National Benefit Society.

Advertising rates on agreement.

Subscription: United States (except Chicago) and Canada \$3 per year; Chicago and foreign countries, \$4.50 per year.

Address:

"PROSVETA"

2657 So. Lawndale Avenue, Chicago, Illinois.

Telefon Lawndale 4635.

Circulation 31

Datum v obljepu n. pr. (Augusta 31-17) poleg vašega imena in naslova pomeni, da vam je s tem dvomem potekla naročnina. Ponovite jo pravočasno, da se vam ne ustavi list.

POTJETNIKI IN STAVKE.

Ce sodimo po poročilih iz San Franciscu, je stavka kovinskih delavcev končana. Kakšni vzroki so vplivali, da je stavka tako hitro končala, o kateri so buržoazni listi trdili, da bo dolgotrajna, se ne da dognati iz nejasnih poročil v listih, ki zagovarjajo velekapitalistične interese. Poznatni je, da je v poročilih nekaj izpuščenega, kar kapitalistični interesi nečejo, da izve širša javnost.

Navadno so buržoazni listi zelo besedni, če gre za delavske stavke, ki končajo za podjetnike ugodno. Od te stavke ni javnost drugega izvedela, kakor da so bili zvezni posredovalci navzoči pri pogajanjih in sta obe stranki nekaj popustili. Buržoazni listi niso povedali, koliko in kaj je ena ali druga stranka popustila, da je prišlo do sporazuma.

Preden je izbruhnila stavka, smo lahko čitali zadnje dni pred stavko v listih velekapitalističnih interesov, da stavka spravi v nevarnost gradnjo ladij za \$150,000,000. Očitali so delavcem, da so nepatriotični in neoljalni, da s stavko podpirajo sovražnika. Zaman smo iskali v listih besedo, ki obsoja trmoglavost podjetnike, ki se nočejo pogajati s svojimi delavci in rajše mirno čakajo, da pride do štrajka. Obsojali so le delavce, ki so bili pripravljeni sestiti s podjetniki k eni meji, da kot možje z mirnimi besedami izravnavajo spor, za podjetnike ni bilo grajalne besede, ki so s svojo trdovratnostjo direktno izzivali stavko, da prestane delo v ladjedelnicah.

Zdaj je spor izravnal. Toda priti so morali v San Francisco zvezni posredovalci, da je bilo mogoče končati stavko in je trmoglavost zapustila podjetnike.

To dejstvo jasno dokazuje, da je krivdo za stavko iskati na strani podjetnikov. Tega niso povedali buržoazni listi. Izostalo je v poročilih o končani stavki.

RUDARJI NA JUGU VZTRAJAJO.

V vzhodnem delu Kentuckyja in Tennessee počiva delo v premogovnikih. Stavka je popolna in rudarji delajo le v rudnikih, ki so podpisali pogodbo z rudarsko organizacijo U. M. W. of A. Med rudarji vlada najlepša sloga, med njimi ni uskovov v podjetniški tabor, ki stavkajo za pravico do organizacije, da imajo njih zastopniki pravico sestaviti zahteve, po katerih so pripravljeni delati.

Rudarji so pripravljeni braniti svojo zahtevo z vso odločnostjo, a ravnotako so pri volji s svojimi nasprotniki — premogovniškimi operatorji skleniti mir. Vlada v Washingtonu prizna odbornike, ki so jih izvolili organizirani rudarji za zastopnike delavcev, ki delajo v rudnikih. Toda nekateri trmoglavci rudniški operatorji nočejo nič slišati o takem delavskem zastopništvu in vztrajajo pri tem, da rudarji ostanejo nezdruženi in se vsak sam pogaja, pod kakšnimi pogoji bo delal, ko vpraša za delo. Ta metoda je koristna za premogovniške operatorje, je pa škodljiva za rudarje, ker so nezdruženi in neorganizirani podobni drevescu na planjavi, prek katere tuli vihar.

Rudarji so za mir, toda premogovniški baroni morajo priznati, da so v ustavi zajamčene pravice o združevalni svobodi in svobodi govora veljavne tudi za rudarje. Rudarji ne zahtevajo nobenih izjemnih pravic, ampak le to, kar jim daje ustava. Če se rudarji odpovedo tem pravicam, tedaj prostovoljno sami sebe degradirajo za državljanke drugega razreda in se proglase za brezpravne parije.

Ce premogovniški baroni ne priznajo te zahteve, tedaj zadene njih vsa krivda za nadaljevanje stavke.

Vi, ki imate bogato opremljene hiše in se lahko najeste do sitega, ali ste se že kedaj spomnili siromakov, ki imajo prazne želodce in prezebaajo in prenočujejo v železniških vozovih in pod mostovi?

Mogoče!

Ali kaj pomaga na siromake misliti, če se jim ne more pomagati.

Mogoče ste že kedaj mislili, da na tisoče lepo opremljenih hiš stoji praznih in da so skladišča zvrhana z živili. Ali niste prišli takrat do spoznanja, da je to narobe svet? Če svet stoji na glavi, potem ga je treba postaviti na noge, da pravilno stoji. In to bo izvršil socializem.

DOPISI.

Fleming, Kans. — Poročati imam o nesreči, ki je zadela s. brata Edvarda Hrodnika. Omenjeni brat je šel dne 20. sept. na rov št. 14 Western Coal Mining kompanije. Ko je delal par ur, se utrga nad njim skala, ki ga je na mestu ubila. Pokopali smo ga 22. sept. na pokopališču pri Pittsburgu. Pokojni zapušta tu dve sestri in teta, omoženo Potočar, očeta nekje v državi New York in nekaj drugih sorodnikov. Star je bil okoli dvajset let. Doma je iz Smerja na Notranjskem. Sorodnikom pokojnika izreka društvo Popotnik svoje sožalje.

Tako ubija sistem profitarstva mlade, zdrave ljudi. Oficielne evropske morije bo enkrat konec, industrialna se bo pa še nadaljevala do časa, ko se delavstvo politično organizira in si osvoji politično moč. Kadar se to zgodi, bo lahko govorili o pravičnosti in ljudskem bogastvu.

Anton Yersin.

Collinwood, O. — Dne 23. sept. je imelo društvo Planinski raj št. 185, SNPJ., slavnostno razvite zastave v Kuncičevi dvorani.

Ob dveh se je vršil pohod raznih društev, v dvorani so nastopili razni govorniki in po končani slavnosti je pričela prosta zabava in zvečer je bil banket. Dvorana je bila natlačena občinstva. Slavnost je sijajno uspela.

Dne 30. sept. priredi pevsko društvo Soča zabavni večer, združen z banketom, v Stakičevi dvorani. Na programu bo petje, ples, zanimiv "ribji lov" itd. Vstopnice se dode pri članih in stanejo \$1.00 in \$1.50 za par.

V kratkem prirede nekatera društva vinske trgovce. Žal, da ne bo mladih fantov, kajti 3. oktobra in za teden dni pozneje je zopet mnogo poklicanih v armado.

Tudi dramatično društvo ne more pričeti s skušnjajami za igre, ker je nekaj dobrih igralcev že odšlo, ostali pa pričakujejo vpo-klicia vsak čas. Sedaj se bodo učili druge igre.

V začetku evropske vojne smo bili veseli, da smo tukaj, da nas tako ni zalotil vihar morije. No, sedaj nas je doletela ista usoda.

V tukajšnji naselbini se nekateri zelo jeze na urednika C. A., češ, da je on kriv, da kličejo Slovence nedržavljane v armado. Edino, kar je storil, je to, da je silil rojake, naj vzamejo prvi državljanski papir.

Kličejo pa ljudi brez drugega papirja povsod, ne samo v Clevelandu.

Državlanski papirji ne morejo škodovati nikomur, in kdor jih je vzel, se mu ne bo treba kesati nikoli. Kaj bodo storili z možmi nedržavljani vojaške starosti, se menda še ne ve. Mislim, da nam, kar nas je sedaj vpoklicanih, ne bo treba stopiti v bojno akcijo. Mogoče pride mir, preden bomo dovolj izvežbani.

Sam proti vojni in ljudem, ki so jo zakrivali. Če bi mogel, vzel bi zrakoplov in se peljal nad kajzer Viljemovo in Karlovo palačo ter metal bombe na nje. Tudi drugim kronam ne bi prizanašal, in po mojem mnenju bi bilo kmalu konec vojne. Izvesti teh mojih misli seveda ne morem, upam pa, da bo ameriška republika imela več sreče v tem oziru.

Ker je to moj zadnji dopis, pozdravljam rojake po širni Ameriki.

John Matjazich.

Johnston City, Ill. — Tukajšnje mestce je napolnjeno z raznimi narodnostmi, a živimo v najlepši slogi.

Tukajšnji socialistični klub št. 191, J. S. Z., je priredil dne 28. avgusta piknik. Društvo Johnston City št. 91 je priredilo veselico dne 16. sept. v korist društvene blaginje. Ne omenjal bi tega, da nas ni posetilo občinstvo drugih narodov v tako obilnem številu. Zabavali smo se skupaj po zno v noč prijateljsko in brez vsakega nerada.

Dolžnost me veže, da se zahvalim v imenu društva in kluba vsem, ki so pripomogli do uspeha pri teh veseljih.

Premogovi rovi obratujejo vsak dan in tudi zaslužijo se primerno;

seveda je zaslužek v glavnem odvisen od prostora in rovu.

Križ je, če družbam iztrgamo en cent priboljška k našim plačam, nam vzemo tri potoma povisnaja cen življenjskih potrebščin.

Delujmo vsi za močno strokovno in politično organizacijo in razširjamo naš dnevnik Prosveto.

John Slivnik.

Iz vojaških laborišč.

Camp Hancock, Augusta, Ga. — Tu je še vedno precej huda vročina. Večbamo se okoli osem ur na dan. Večina tukajšnjih rekrutov je iz filadelfijskega orožja. Pravi, da nas je sedaj okoli 29 tisoč mož, a to število povečajo še na 42 tisoč, kar je že precejšnje število.

Zabave tu ne pogrešamo, jo imamo toliko kot bi jo imeli v mestu. Na razpolago so gledališča, plesne dvorane itd. Zato skrbi organizacija Y. M. C. A.

Tudi želimo, da mi pošljate Prosveto na moj novi naslov: Frank Kadonik, Co. M, First Pa. Infantry Reg.

Camp Grant, Rockford, Ill. — Ko se človek takole odtrga od družabnega življenja v mestih, misli, da se ne bo mogoče privaditi načinu novega življenja v taboru. Jaz sem spoznal, kako hitro se človek vsega privadi, če se hoče. Mislim, da bo bolj po "vrgru", pa se že izhaja. Prvi dan je menda pri takih premenbah najslabši.

Edina stvar, ki se mi ne dopade, je stati v "breadline", in čakati s "kastrolo" v roki na "meneštro". Tudi je Rockford bolj suh kot Chicago ob nedeljah; niti tinte nimam pri rokah, s sodavico ali vodo je pr nemogoče pisati.

Hrana je dobra, tudi lačen ni treba biti, le ko bi imel svoj običajni vrček, pa bi ložje dihal. Slovence v tem oddelku do sedaj še nisem opazil.

Pozdrav vsem mojim znancem in znankam v Chicago.

Frank Oman, Co. C, 344 Inf.

Ely, Minn. — Dne 23. septembra jutraj so pisčalke naznanile, da je napočil dan, ko morajo odrediti naš vojaški novinec v laborišča.

Ljudstva se je kar trlo na postaji pred odhodom vlaka. Odšli soji mesto Ely, menda še ni bilo toliko množice skupaj.

Od tu je odšlo devetindeset mož, med njimi okoli dvajset Slovencev.

Na kolodvor jih je spremila mestna godba in pred kratkem a stanovitvena domača bramba.

Prizor posvajanja je bil naravnost ganljiv. Nekaj mater je bilo pomilovanja vrednih, ko so se v obupnem joku posvajale od svojih dragih sinov. Skoro eno oko ni ostalo suho ob tem prizoru. Predno je vlak zapustil postajo, so parne piščali še enkrat zatuli in godba je zaigrala ameriško himno.

Tudi jaz sem se šel posloviti od nekaterih mojih prijateljev, in jim želim, da bi jim bila usoda mila, da bi se zopet nepoškodovani vrnili med svoje drage.

Poročevalec.

Broughton, Pa. — Od tu so do sedaj odšli sledeči rojaki v armado: A. Lekše, J. Košir, A. Nemec in P. Pavlovec. Nekoliko jih je zopet dobilo pozivnice naj se pripravijo na odhod. Dan njih odhoda še ni določen. Njih imena poročam prihodnjič.

Jacob Dolenc.

Kaj je stavkokaz.

Skebi — Kaj je skeb? Kaj ta beseda pomeni? Zakaj zavedni delavci po celim svetu tako sovražno to besedo? Zakaj se z gužom, studom in z največjim preziranjem obračajo od človeka, kateri nosi to ime? Zakaj je to najbolj žaljiv izraz, ki ga more dati delavec svojemu sodelavcu? Zakaj se beseda "skeb" prime le delava?

To so vprašanja, ki jih je treba temeljito pretrpeti. Beseda "skeb" je angleška. Bes. Doslovno prevedeno v slovenski jezik je "seah" garja ali grinta. Naš izraz za "skeb" je torej znani "garjevec" in pravilno bi tudi bilo

"grintavec". V millejšem izrazu je skeb stavkokaz ali štrajkolomec.

Skeb je produkt štrajka ali stavke. Stavka je industrijska vojna med delavci in delodajalci. Vojna — v kateri se mora delavec boriti golot, mirno, med tem ko delodajalec lahko rabi vojaštvo, bajonete, puške in kano-ne. In v teku te vojne pride mi-zerna kreatura in gre na delo, kate-rega se drugi delavci pustili z namenom, da prisilijo delodajalec, da jim zbežja delavske razmere. Kreatura prevzame delo štrajkar-ja in je pri volji delati — v mnogi-h slučajih — daljši delavci in za manjšo plačo, samo da pomore delodajalcu uničiti štrajk, prigna-ti jih nazaj na delo, razbiti delav-sko organizacijo in ubiti vsako nado stavkarjev na boljše dni.

Nobena beseda ne izraža med zavednim delavstvom toliko lo-povščine kakor ravno besedica skeb. Pomeni najgrše izdajalstvo do brata, do sodelavca; kar je bil Judež Iskarjot Kristus, to je skeb svojim bratom delavcem; kar je bil famozni Efijski slavnik Spartancem, to je skeb svojim to-varišem pri delu; kar je bil Benedi-ct Arnold ameriškim koloni-stom v boja za svobodo v prvi revo-luciji, to je skeb delavcem, ki se bore proti stari sužnosti. Iskar-jot je prodal Krista za trideset to-darjev — pravijo — skeb prodal svoje sodelavce za par dolarjev; Efijski je prodal Spartance Perz-jancem za lepo obljubo — skeb prodal svoje brate delavce za e-garo ali prikupno obljubo, da bo imel potem stalno delo. Ali veste sedaj, kaj pomeni beseda izdaja-lac? Beseda "izdajalec" pomeni toliko kot "skeb" — in "skeb" pomeni toliko kot "izdajalec"! Najgrša, najzarmotnejša beseda, kar je besed ohranila zgodovina in razvoj jezikov!

Delodajalec kliče na pomoč vo-jajstvo zato, ker upa, da se bodo oglasili skebje. Če bi ne bilo ske-bov — delavskih izdaj — bi bi-lo vojaštvo nepotrebno. Deloda-jalec ve, da so med delavci ne-zvestneži in onahiljivi, ki se dajo kupiti. Delodajalec sam dosti ne zaupa skebom. On zna, da delav-ce, kateri izda svoje brate, ni do-sti vreden; on zna, da je človek brez značaja in brez sra. Ali vza-me ga na delo vseno, kajti on ho-če uničiti štrajk in v to svrhu mu je vsaka propaleca dobrodošla.

Skeb je navadno človek brez značaja, sebičen in hudoben. On ne misli na nikogar, kakor samo na sebe in kako bi se priljilil bos-su. Petolizec je prve vrste. Skeb navadno ne pozna ljubezni do ni-kogar; vsa njegova priljiljenost je pokrita s hinavstvom. Ako ima ženo in otroke, jih navadno pre-tpa in zanemarija. Za družbo ni, ker ima za vsakega zaničljiv za-smeš in surove žalitve, vsled če-sar se ga vsakdo hitro naveliča. Skeb je navadno tudi pretepač; vedno ima nož ali pa revolver pri-pravljen. Osem izmed desetih je pijanec, ki za glaž pijače proda-jo vse. Profesionalni skeb bi pro-dal očeta, mater, ženo in otroke, svoje ime in kamen iz groba svo-jega očeta. Poznaš ga že po tem, ker takoj povesi oči, če mu pogle-daš v obraz.

Skeb uživa večno preziranje od strani zavednih delavcev. Kamor pride, mu pokažejo vrata, čim je spoznan. Tisoče milj daleč s pr-stom kažejo na njega: to je skeb. Ko je štrajk končan, mu navad-no delodajalec pokaže vrata. Kaj-ti skebom ne zaupa niti kapitalist. On ve, da skeb je nezanesljiv in nesnačajan. Tudi kapitalist je previden — na svojo korist.

Skeb je kriv, da je stavka izgubljena. Ako je pa stavka doblje-na, tedaj nastopijo za skebe rev-ni časi. Seliti se mora takoj, ako neče trpeti neskončnega zasme-hovanja in preziranja. Kajti naj-se še tako kesa in dela pokoro, na čelu nosi neizbrisljivo zname-nje: skeb.

Kakor rečeno, skeb je navadno kriv, da je stavka izgubljena. Ka-pitalisti sami ne bi nikdar porazi-li delavcev. Ako delavci do zad-njega moža stoji skupaj, zna-gajo gotovo. Ampak delavcev v stavkah poraziijo delavci sami — skebje.

Skebje se ločijo v dve vrsti. Pr-vi so profesionalni skebje, ki se pečajo z mano s to "obrtjo". Hodi-jo od mesta do mesta, kjer je štrajk in sprejemajo delo. To so večidel zločinci — cel karnival zločincev. Pobegli kaznjenci, biv-ši kaznjenci, rojeni lenuhi, ki jim smrdi vsako delo, vojaški dezor-

terji vsled zločinov, navadne rabe, tolovaji, pretepači, kro-ni obiskovalci bordelov itd. Sploh najnižji in najgrši iz-šek človeštva so. Ti ljudje so s-sobni za vsak zločin. Zaigra-jo ali ubiti človeka jim je ra-tofko, kakor bi pobrali po-gumb na cesti. Drugi skeb je ti-sti, kateri vzame dela stavk-ja v svojem mestu, kjer je pop-detal in kjer biva. Te vrste a-je skoraj slabši od prvega. Pre-sijonelni skeb živi celo življe-v v hudodelstvih in njegovo sre- zaprti za vsak človeški čut. P-fesijonelni skeb ne pozna del-skih razmer, ne ve, kaj se po-stradati z družino vred, ni z-na, kaj se pravi teško delati-orno plačo. Domači skeb pa-to dobro ve. Zato pa je nje-g skobstvo tolikanj bolj sramot-še in neodpustljivo. Domači s- zna, da škodi svojemu soe-svojemu prijatelju, svojemu-jenemu bratu in očetu ter v-svojem znancem v mestu — in- goče ve, da škodi tudi samemu-bi — ali njegova trma je tako-lika, njegovo sree je tako zak-njeno, da ne pomisli nič. Tak a-je bolj nevaren kot prvi, ke-svojem alepem sovraštvo do s-karjev je zmožen storiti hudo-stvo tudi nad lastnim roje-bratom.

Domači skeb je strahope-ker se boji, da ne bo več d- zanj, če gre enkrat na štrajk. ma zaupanja v slogo, niti v n-gar. Podoben je tistemu, ka-se je obesil, ko je dva tedna-ževalo, misleč, da ne bo več-kdar sonce sijalo.

Domači skeb je podoben a-bolj hudobnemu tatu, kateri-krade slepu cent iz klobuka-pa otroku griljaj iz ust. On k-d stavkarjem kruh iz ust, a-nji se ne smejo po zakonu bra-je odgovoren tudi skeb.

Z eno besedo: skeb je vsi, je najgršega in najpoglejšega-človeški družbi: izdajalec, špi-strašopelec, propaleca, tat, par in ubijalec! Zadnja tri im-delstva sicer ne izvršuje v-skeb direktno, pomaga jih pa-okoliščinah.

Ali veste sedaj, kaj je skeb? Slovenski delavci širom Am-ke, čuvajte se tega strasnega-mena!

POSJOILO VELIKI BRITANI

Washington, D. C. — Vlada posodila veliki Britaniji \$35,000,000. Posojilo Veliki Britaniji a-ša do sedaj \$1,190,000,000, zave-nikom pa \$2,426,400,000.

EKSLOZIJA ODTRGALA GLAVO.

Quincy, Ill. — V metodistov-cerkvi v Huntville, Mo., je ek-plodirala posoda za acetienni-plin. Eksplozija je 50letnemu B-Dorsettu odtrgala glavo, ki je p-magal Harrisonu Draku priprav-luči.

Drake je dobil tako težke p-škodbe, da zdravniki dvomijo, o-okreva.

ZAKON O TRGOVINI S SOVA-ZNIKOM SPREJET.

Washington, D. C. — Kongr-sna zbornica je sprejela zakons-predlogo o trgovini, ki jo je pr-ajni dan sprejel senat. Predlog-zdaj odposljuje predsedniku, o-jo podpiše.

Neangleški listi bodo moro-imeti oblastvena dovoljenja, o-jim ne bo treba prevajati vsebi-v angleščino.

POŠTA OROPANA.

Peoria, Ill. — Reparji so vimo-v pošto v Pekinu, Ill., in odne-\$500 v gotovini, \$700 pa v znan-kah in čekih.

Čikaški Slovenci! Ne pozabi-te na veliki javni shod Slovenske-republičanskega združenja v Ho-erberjevi dvorani, Blue Blau-Ave. in 21. Place, prihodnje me-Ave 30. septembra ob polu treh p-poludne. Pripeljite seboj prijate-lje in znance.

SLOVENEK -- GLAVAR INDIJANCEV.

Povest o zlatoiskalcih. — Spisal F. S. Truchar.

(Mladinsko)

Med govorom je Grill stal s sklonjeno glavjo in se obračal v stran od Davida, tako da slednji ni mogel opaziti kakšen utis so napravile njegove besede na njega. Ko bi mu bil pogledal v obraz in oči, bi bil morda opazil, zakaj je Grill pravzaprav pritožuje čez svojega tovariša. Jezilo ga je, da je bil Pavel srečnejši od njega. Njegovo srečno in veselo življenje z ženo in otrokom, mu nikakor ni prišlo, kajti on je bil eden prvih snubačev pri Roži: ko ga je odslovila, je skoraj znorel; prisegal je maščevanje, katero na ta ali na oni način izvrši, kakor hitro se mu ponudi ugodna prilika. Nihče ni slutil, kako ga je peklo v srečo, ko mu je Roža odrekla roko in sree. Nikdar ni čutil posebnega prijateljstva do Pavleta, ko mu je pa naznanil da poroči Rožo, je pa še to malo prijateljstvo izginito. Še več, — od tistega časa ga je vedno bolj sovražil — in zdaj je to sovraštvo komaj še prikrival.

Ko je O'Neil zaključil svoj govor, je Grill zadel svoje orodje na ramo in rekel:

"Ni dvoma, da bi Ti rad zamenjal mesti s Pavletom; zdi se mi, da to že on sam sluti, kajti, če se ne motim je Bregar precej ljubosumen — v kolikor prideš ti v poštev pri njegovi družini. Bom še enkrat poizkusil s mojo starim rudnikom, morda mi bo danes sreča mila." In odšel je počasnih korakov proti svojemu rovu.

O'Neil je gledal za njim presenečeno. "Najbrž ima prav," je premišljeval. "Pavel je morda ljubosumen name, dasi nima niti najmanjšega povoda za to. Preveč spoštujem njegovo ženo, da bi napravil kakšno sitnost skozi možovo ljubosumnost. Mislim, da ga moram istotako smatrati za dobrega prijatelja, kot bi ga, ko bi bil jaz srečen! — toda ona je izbrala drugega — in jaz moram sam celiti srčne rane in zraven misliti, 'kaj bi lahko bilo'."

"Najžalostnejše besede z jezika ali izhoda peresa — so te besede: 'kaj bi lahko bilo!'"

"Resnično, resnično prijatelj! prav imaš! Tudi jaz lahko rečem tu: 'kaj bi lahko bilo,' ko bi mi ne bilo treba hoditi skozi umazane doline in čez visoke hribe, bi bil že davno lahko tukaj," je kričal neki glas za njegovim hrbtom. O'Neil se je hitro obrnil in opazil malega in tako originalnega možica, da se je skoro moral smejati.

IV.

Mozic, ki se je počasi bližal O'Neilu, in ki bi povsod napravil s svojim nastopom veliko pozornost, je bil majhne, precej čokaste, še bolj pa trebušne postave. Na glavi je imel majhen zametast klobuček, ki mu je čepel na rdečih in zelo skuštranih laseh liki koklja na tujih piščetih. Pod nosom je bil obrat, dočim je imel nekaj kocin od enega ušesa preko brade do drugega, kar je on najbrž smatral za brado, akoravno ni teh par kocin zaslužilo tega imena. Dvoje malih, svetlo sivih oči, je neprenehoma švigalo semintja. Precej obsežen in pokonci zakrivljen nos, je predstavljal originalno novodobno znamenje dežja. Levo uho, (desnega ni imel, katero se mu odrezali Indijanci), ki mu je po milosti indijanskega glavarja še tvorilo del lepote na glavi, je onosno šterlelo daleč tja od glave v zrak. Usta je imel dozdvejo precej primerna, toda kadar se je zasmel, se je pa odprlo tako žrelo, da bi vresnici lahko cela pečena piščeta sprejela v grlo; ob taki priliki so se mu kazali vsi, še jako dobro ohranjeni zobje. Obleden je bil v mestno obleko, zato se mu je med potjo na več mestih raztrgala. Kdor ni maral takrat hoditi po zapadu raztrgan, je moral napraviti usnjeno obleko, kot so se navadno oblačili rudoiskalci. Prisedši do Davida, ga je pogledal naravnost v oči, in napol v šali precej ježno rekel:

Vražja pota imate tot do okrog! Poglejte me, vse sem raztrgan. Skoraj ni cele cunjje na meni, tako — da govorimo resnico, samo resnico in nič drugega kot resnico, kot mi postavno nazivamo, sem res raztrgan, ves in ves raztrgan. Toda končno sem le prišel do cilja, kar me na vse zadnje dela zelo srečnega, dasiravno zgledam kot pravi vzor ameriškega "buma."

O'Neil se je glasno zasmel. Kaj bi se ne! Njegova zunanost, kretnje in govorica — vse je bilo tako originalno-semišno, da bi se moral smejati še tako resen mož. Čo je pa opazil, da došlecu to ne prija posebno, je skoro obžaloval, ker se ni zdržal smeha. Zategnil je obraz v resnejše gube in rekel kolikor mogoče sočutno:

Nimam vzroka, da bi ne verjel vašim besedam. Brezdvomno ste potovali po zelo grdih in slabih potih."

"Po slabih in grdih potih! — Mislite?" vsklikne došlec. "To je bila hudičeva pot in tovarišja, ki sem jo imel zadnje dni potovanja proti tem divjim krajem. Nikdar skozi celo moje potovanje dobro življenja nisem imel še tako vražje slabega časa, kot baš na tej poti. Prišel sem iz D —, kolikor sem mogel z vlakom, naprej pa na starem, polomljenem vozu, katerega v vaših krajih nazivajo "pošta." To je bil poštni voz, ki je poskakoval in tresel tako, da mora pri najboljši volji in zdravju vsak potnik dobiti — jetiko. Najrazveseljejeje bilo, da je kočijaž vsakih deset minut krepko potegnil iz steklenice. Prvotno nisem vedel, če pije vodo ali kaj drugega kar pa sem toliko boljše zvedel pozneje. Mustanga, ki ju je imel vprežena v naš razbiti poštni voz, se nista posebno brigala za pot; skakala sta čez grabne in visoke robidovje, da ju je bilo veselje gledati. In kočijaž! Ta je bil pik! Za konje se ni posebno brigal, ker je imel sam s seboj zadostno opravka, da se je vzdržal na svojem sedlu. Imena svojega mi ni povedal, radi tega ga smatram za "peklenskega vraga", ker je to besedo vsaj par tisočkrat ponovil med našim potovanjem. Smatral bi ga pa preje za gorskega bandita, kot pa za voznika, ker takega umazanega lenuba se nisem videl skozi vse moje postavne študije niti v praksi pozneje.

Ko smo bili oddaljeni še kakih deset milj od

tukaj, sta preskočila mustanga precej globok jarek in zavila po svoji dragi volji na spodnjo stran poti, kjer je prišlo sveda do katastrofe. Jaz sem z nosom srečno in najljubeznivejše poljubil neko precej oddaljeno — bukev... Ko sem se zavedel, sem slišal kočijaža preklicati. Na vprašanje kaj mu je, mi je odgovoril: "Steklenica se mi je ubila, drugače je pa vse dobro!" Imel je več prask in na eno nogo je šepal, pa mu je bilo v kljub temu več za razbito steklenico, kot pa za dobljene telesne poškodbe. Razbit voz je bil zdaj v resnici popolnoma neraben — in ko mi je voznik povedal, da prvi poštni voz pride šele jutri, sem se odločil, da nadaljujem pot peš; in tako sem tukaj. Moje opravilo je vsekakor prevažno, da bi čakal kje zumaj celih štiriindvajset ur na poštni voz."

O'Neil se je zopet zasmel, toda videvši, da se to tujcu na dopade, je takoj zadržal smeh. Opazivši zeleno torbo pod njegovo pazduho, reče:

"Vi ste advokat, kajne? — Odvotniki so redka prikazen v teh krajih."

Tujec se hitro obrne proti njemu in reče:

"Da, jaz sem odvetnik. Oprostite mi, ker se vam nisem takoj predstavil. — Moje ime je Pitt Anderson, blagorodje, odvetnik, mojster postave in gospodar v pisarni v poslopju št. 947, na boulevardu D... Toda — oprostite mi, da vam tako obsežno predstavljam samega sebe; to je pač princip vsakega odvetnika."

"Tako pravijo," je rekel O'Neil smeje, "toda vi ste omenili prej nek važen popravek, kateri vas je privedel v te kraje."

"Istina — to je res," odgovori Anderson, "in vi mi brezdvomno lahko pri tem nekoliko pomagate. Ali ste dobro poznani v 'Dolini Prospektov'?"

"Moral bi biti," odvrne O'Neil, "jaz sem tu eden prvih naseljenecv."

"Oprostite," reče Anderson, "vi morda tu dobro obstojite, toda za živeti ni posebno prijetno v teh krajih. Klatil sem se le par ur tu okrog, pa bi bil kmalu poginil."

"Vsak po svojem okusu," odvrne O'Neil smeje.

"Kot se je izjavila neka bolj jesenska devica, ko je poljubila — kravo," se pošali Anderson, "toda k stvari. Ako ste res dobro poznani v teh krajih, mi gotovo lahko daste potrebne informacije o nekem gotovem Juliusu Schlamerju, kateri se je naselil v te kraje pred par leti," in odprl je svojo potno torbico, ter brskal po nekih papirjih.

O'Neil je postal pozoren, ko je tujec omenil Schlamerjevo ime.

"Kaj neki hoče imeti ta človek od očeta naše Rože," je mislil sam pri sebi. O življenju Schlamerja mu ni bilo nič znanega, ker stari ni nikdar nič povedal o svoji prošlosti. "Morda je bil zločinec in ta mož ga zasleduje, da bi ga aretiral za gotove postavne prestopke," take in enake misli so rojile O'Neilu po glavi, dočim ga je Anderson ostro opazoval. Sklenil je, da poizve preje zakaj ga oni iščejo, potem mu šele pove, ako sprevidi, da ni nevarnosti za Rožo.

"Dragi prijatelj, sicer ne vem, po kaj ste prišli v te kraje in morda nikdar ne bom vedel. Jaz vam lahko povem, da je Julius Schlamer umrl in da njegova hči živi. Ako vaše opravilo pomeni zlo za Rožo ali nečestitje dobrega imena njenega očeta vam, vam svetujem, da takoj izginete, ker ona ima tu dosti prijateljev, ki bi dali svojo srčno kri zanj," in O'Neil je navdušeno vzravnal ponosno zrl na tujca, kateri se je pričel tako smejati, da se je skoro zadušil od smeha.

"Ha! ha! ha! — Ne nameravam nič hudega storiti," reče Anderson, "ko se nekoliko umiri. 'Ali izgledam tako hudo? Nisem nevarnost, tako v postavi, kot v privatnem življenju! Nisem prišel, da bi jo žalil; ampak prinesel sem ji veselo novice.'"

Po tej izjavi je bil O'Neil še ravno tako v nejasnosti kot prej; to je Anderson opazil, in vzešši nekaj dokumentov iz potne torbice, je nadaljeval:

"Tu je oporoka mojega starega in najboljšega prijatelja, kar sem jih do danes spoznal; Jack Schlamerja, naj se veseli posmrtnega življenja, če je res kje, kot sem včasih slišal. Umrl je pred šestimi meseci in zapustil vse svoje premoženje svojemu bratu, v slučaju njegove smrti pripade pa dedščina njegovi hčerki Roži. Ker ste baš prej rekli, da je Julius Schlamer umrl, postane s tem trenutkom njegova hči Roža dedinja premoženja njenega strica. Če ste vi njen ljubimec — kar se mi skoro dozdeva, da ste — vam že vnaprej čestitam!"

To je O'Neila zadelo kot z jasnega neba, vse je plesalo okrog njega. Spomnil se je, kako srečno živita Pavl in Roža, k tej sreči jima še smešljiva bodeta zapustila "Dolino Prospektov" in ona bo novo in veselo presenečenje — bogastvo. Lahko za vedno izginila iz njegovega obličja... Do sedaj je bil vesel, da je zamogel finančno podpirati njo, ki jo je iz vsega srca in še vedno ljubil; zdaj mu bo odvzet še ta užitek. Ko je zopet dobil popolno kontrolo nad seboj, je obrnivši se k odvetniku, rekel:

"Motite se, gospod, ona ni moja ljubica! Pred časom sem sveda upal, da postane moja, toda drugi je ugrabil mojo srečo. Ona je poročena z najlepšim možem naše naselbine, in imata najlepšo hčerko, kar sem jih videl do danes na svetu! Z veseljem vas povedem do njenega doma. V čast si štejem, da sem bil prvi, ki se je z vami sešel."

"Upam, da bo ta pot boljša, kot je bila ona, po kateri sem prišel," reče Anderson med potoma, ko sta korakala proti Bregarjevi koči, "kajti povem vam, da so moči mojih nog izigrane do skrajnosti. Kot vidite, imam bolj kratke noge; ker so noge kratke, kamenje visoko in robidovje ostro, sem imel še večje težave kot si jih lahko predstavljate. Take stvari je težko izjednačiti, se navadno legalno izražamo. Naj bo že kakor hoče, vsekakor pa odobravam jaz kratko in lepo pot za moje kratke noge; današnje izkušnje pa ne maram nikdar več ponoviti!"

(Dalje sledi.)

Narobe svet.

Spisal Saint Simon.

(Konec.)

Predsebe dvora so polne dvorjanov, ki bi bili takoj pripravljene, da zavzamejo mesta visokih oficirjev krone; armada ima vse polno vojakov, ki bi bili enako dobri vojskovodje, kakor so naši sedanjí maršali. Ko bi koncipistov je enako vrednih z našimi ministri! Koliko upravnih uradnikov je bolj zmognih, da bi vodili okraje, kakor so sedaj nastavljeni prefekti in podprefekti! Koliko advokatov je boljših pravnikov od naših sodnikov. Koliko župnikov je prav tako sposobnih, kakor so naši kardinali, knezoškofi, škofi, vikarji in kanoniki! Kar se pa tiče onih deset tisoč bogatih, gospodskih posestnikov, prestatl ne bo treba njihovim dedičem prav nobene učne dobe, da bi znali sprejemati goste v salonu.

Napredek Francije se pospešuje edino le z razvojem znanosti, lepim umetnosti in obrta. Prince, visoki častniki, škofe, maršali, prefekti in brezdolni posestniki pa ne delajo direktno za razvoj znanosti, lepim umetnosti in obrti prav nič. Daleč so od tega, da bi koristili temu razvoju, nasprotno le škodujejo, ker se trudijo, da obdržijo premoč, ki jo povzročajo negotove teorije do današnjega dne nad pozitivnim znanjem. Škodujejo narodovemu napredku, ker spodri-vajo učenjake, umetnike in rokodelce z najvišjega mesta ugleda, ki jim gre po vsej pravici. Škodujejo, ker uporabljajo denar na tak način, ki direktno ne koristi znanosti, lepim umetnostim in obrta. Škodujejo, ker dobivajo leto za letom od davkov, ki jih plačuje

narod, tri do štiristo milijonov kot plače, pokojnine, gratifikacije, indemnitet itd. za dela, ki narodu nič ne koristijo.

Vse to postavlja najvažnejše dejstvo današnje politike v pravo luč; tje jo postavlja, kjer jo na prvi pogled razkrijemo v vsem obsegu; jasno dokazuje, čeprav posredno, da je socialna organizacija nepopolna; da je vlada nad ljudmi zvišana in nasilna in da tiči človeška družba (politično) globoko v nemoralnosti.

Ker se učenjaki, umetniki in rokodelci, torej edini ljudje, katerih delo je družbi pozitivno koristno in katerih delo družbo nič ne velja, podrejeni knezom in drugim vladarjem, ki niso družega nič kot bolj ali manj nesposobni rutinjeji.

Ker so dobili razdeljevalci dostojanstva in ostalih narodnih odlik svoje prvenstvo le od slučajja rojstva, prilizovanja in spletka in slišenih malovrednih dejanj.

Ker si oni, ki upravljajo javne zadeve, vsako leto razdele med seboj polovico davkov in ker od denarja, ki si ga prilaste za lastno osebo, ne porabijo niti tretjine za dorist onih, katere vladajo.

Vse to kaže, da je današnja družba res narobe svet: Ker je narod povzdignil za osnovno načelo, da naj bodo ubojei velikodušni napram bogatinom, in zato se morajo dan za dnem oropati oni, ki imajo najmanj enega dela svojih potrebščin, da pomnožujejo izobilje velikih posestnikov.

Ker imajo glavni krivci, tatovi splošnosti, oni, ki prikrajšujejo vse državljane in jim odvzemajo vsako leto tri do štiristo milijonov, pravico, da kaznujejo majhne pregreške zoper družbo.

Ker je nevednost, vražarstvo,

lenoba in vesele nad razkošnimi veseliciami dota najvišjih zbir, medtem ko so zmogni, in delavni ljudje podrejeni uporabljajo le kot orodje.

Skratka, ker dobivajo v ličnejših opravilih nesposobne, dje oblast, da vodijo splošno.

Ker so poklicani, v moralno oziru najnepravijsi ljudje, vzgajajo državljane k čednosti z ozirom na izrekanje pravi postavljene veliki krivci, do ujuje grehe nezmatnih greh.

KDO PLAČA?

Kdo plača mezde? Mi delavci. Boss bi hitro poglaval vsakega delavca, ako bi ne naredil dovolj svojo plačo in še zraven za

Kdo plača rent? Mi delavci. Delavec plača rent ne le od v kateri stanuje, temveč tudi vseh prodajalnic in pisarnarstih. Ako trgovci ne narejunt zaven dobička, zaprejo jalno. Pri vsakem kosčku ki ga kupimo, plačamo tudi goveč rent.

Kdo plača davke? Mi delavci. Če imas kaj zemlje ali ne, brez pomena. Delavec plača davke. V produktu, ki ga izje zaračunan tudi davek.

Kdo plača carino? Mi delavci. Importirano blago od katrtrgovci plača carino, je dražje zaračunano na trgovlaveč plača vse.

Kdo plača denarne kazni delavci. Kadar je kakšna racija obsojena na denarno radi kršenja zakona, tedaj na korporacija zniža plačo aša ceno izdelkom in delavci kupi izdelke, plačuje globo.

Izkratka: delavec plačuje račune in zato je vedno re

CIGARETNI tobak je bil rojen v Virginiji. Vsa moč južno-solne toplote je v njem. Ravno zato pa Virginija tobak—in ne drugi—ima to "ugodnost" in "okus" kar nareja cigareto, res dobro cigareto.

Liggett & Myers Tobacco Co.

Virginija Cigarete
Piedmont

Opomba: 300 milijonov funtov Virginjskega tobaka se je izdelalo v cigarete prošle leto, in nasprotaj pa le 62 milijonov iz tujega tobaka. In Piedmont's se prodaja največ na celim svetu.

10 za 5c
in tudi
20 za 10c